

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

**НА ТЕМУ: «СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ
РЕГІОНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ
(НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ)»**

Виконавець:

студентка 43 гр. ФМЕ

Студинська Ірина Леонідівна _____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н, професор

Козак Юрій Георгійович _____
/підпис/

ОДЕСА – 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи. Сучасний розвиток національних економік тісно пов'язаний із лібералізацією зовнішньоекономічної діяльності, розширенням кордонів та обсягів зовнішньої торгівлі. Особлива роль у міжнародному обміні належить сільськогосподарській продукції – одній з найважливіших груп товарів, що обертаються на світовому ринку. Достатність забезпечення власним продовольством та здатність збувати надлишки сільськогосподарського виробництва за кордон характеризують як рівень продовольчої безпеки країни, і якість її зовнішньоторговельної структури.

На сьогоднішній день значення зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією у світі постійно зростає. За останні шість років її частка у загальному обсязі світового експорту збільшилася з 7,8% до 8,4%, а у вартісному вираженні світовий експорт сільськогосподарської продукції досяг 1,6 трлн. дол. З урахуванням прогнозів продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) про зростання світового сільськогосподарського виробництва до 2027 року приблизно на 20% та суттєве посилення міжрегіональної диференціації при його розміщенні, зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією буде тільки підвищуватися.

У зв'язку з цим питання розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією України та її регіонів, державної підтримки зовнішньої торгівлі, нарощування експортного потенціалу та формування ефективної експортної інфраструктури стають надзвичайно актуальними.

Слід відзначити, що дослідженням зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, як І. В. Амеліна, С. Н. Блудова, А. С. Булатов, О. М. Воронкова, О. І. Дегтярьова, С. В. Дубков, Е. А. Кіреєва, Ю. Г. Козак, Г. В. Кузнецова, А. І. Лівінський, О. І. Мельник, Р. П. Мешечкіна, О. Г. Мінькова, Г. С. Морозова, Н. В. Новікова, О. Д. Огданська, М. Ю. Пилюта, Д. С. Піддубна, Є. Ф. Прокушев, Р. І. Хасбулатов, В. Г. Чернишев, О. В. Шибаніна та інші. Однак досліджень, присвячених зовнішній торгівлі сільськогосподарською продукцією на рівні Одеського регіону, дуже мало.

Мета кваліфікаційної роботи – провести дослідження стану та перспектив розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією, на прикладі Одеського регіону.

Для реалізації поставленої мети в кваліфікаційній роботі необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) з'ясувати сутність та особливості розвитку зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією;
- 2) визначити чинники впливу на розвиток зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією;
- 3) розглянути методи дослідження розвитку зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією;
- 4) провести загальну характеристику розвитку зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією;
- 5) проаналізувати чинники впливу на розвиток зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією;

6) здійснити аналіз ефективності зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією;

7) обґрунтувати напрями удосконалення портово-логістичної складової як чиннику розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією Одеського регіону;

8) розглянути можливості впровадження сертифікації як чиннику розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією Одеського регіону.

Об'єктом дослідження в кваліфікаційній роботі є процес здійснення зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією на регіональному рівні.

Предметом дослідження в кваліфікаційній роботі є теоретичні та практичні засади сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією.

Методи дослідження. У процесі написання роботи були застосовані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Так, під час теоретико-методичного дослідження розвитку зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією були застосовані такі методи, як аналогія, системний аналіз, формалізація, метод ключових понять. Під час аналізу сучасного стану та динаміки розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією Одеського регіону були використані методи економіко-статистичного аналізу, SWOT-аналіз, графічний та табличний методи. Під час обґрунтування перспектив розвитку зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією використано абстрактно-логічний метод, методи наукової абстракції, порівняння та узагальнення.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові публікації та монографічні видання українських і зарубіжних учених, нормативно-законодавчі акти України й інших країн, матеріали наукових конференцій і досліджень, електронні ресурси світової мережі Internet, звіти та аналітичні матеріали Державної служби статистики України, Адміністрації морських портів України, Одеської обласної державної адміністрації та Головного управління статистики в Одеській області.

Публікація та апробація результатів дослідження. Результати дослідження було висвітлено у науковій статті на тему: «Сутність та напрямки розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією Одеського регіону», опублікованій у збірнику наукових робіт за підсумками студентської науково-практичної конференції факультету міжнародної економіки «Минуле, сучасне, майбутнє» (Одеський національний економічний університет, 2022. – С.278-282).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (66 найменування). Загальний обсяг роботи становить 89 сторінок. Робота містить 11 таблиць, 24 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ РЕГІОНУ СІЛЬСЬКОГОС-

ПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ» визначені особливості розвитку зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією; з'ясовані фактори впливу на розвиток зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією; визначаються методи дослідження розвитку зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією.

У другому розділі **«АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ»** проаналізовано загальну характеристику розвитку зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією; здійснено аналіз чинників впливу на розвиток зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією; проведений аналіз ефективності зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією.

У третьому розділі **«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ»** запропоновано напрями удосконалення портово-логістичної складової як чинник розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією та впровадження сертифікації як чинник розвитку зовнішньої торгівлі в Одеському регіоні.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження зроблені наступні висновки..

1. Зовнішня торгівля регіону сільськогосподарською продукцією – це зовнішньоторговельна діяльність певного регіону країни з іншими країнами, яка передбачає оплачуване вивезення (експорт) або ввезення (імпорт) продукції сільського господарства. Міжнародний торговий обмін продукцією сільського господарства виступає важливою умовою економічного зростання регіону, засобом, який регіон застосовує для розвитку та подальшої спеціалізації своєї регіональної економічної системи, збільшення валового регіонального продукту та ефективного використання наявних ресурсів.

2. Розвиток зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією здійснюється під впливом ряду факторів, які можна класифікувати на: чинники мегасередовища (світової економіки); чинники макросередовища (національної економіки); чинники мезосередовища (галузі, сектора, регіону); чинники зовнішнього мікросередовища. Домінуючі чинники впливу обов'язково слід враховувати при здійсненні зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією на регіональному рівні. Це дозволить сформувати конкурентний потенціал сільськогосподарської продукції та зайняти регіону вигідну позицію на зовнішніх ринках.

3. Існує багато показників оцінки розвитку зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією. В роботі обґрунтована методика дослідження зовнішньої торгівлі продукцією сільського господарства на регіональному рівні, яка оснований на побудові інтегрального індексу, який визначається методом

багатовимірної середньої за формулою середньої геометричної за індексами: оцінки розвитку міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією у регіоні; оцінки міжнародної конкурентоспроможності регіону; оцінки ефективності зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією. При цьому кожен індекс включає ряд індикаторів зовнішньої торгівлі.

4. Зовнішня торгівля Одеського регіону сільськогосподарською продукцією грає важливу роль в економічному розвитку регіону та у визначенні його місця в міжнародних економічних відносинах. Результати проведеного аналізу свідчать про зростання експорту сільськогосподарської продукції Одеського регіону за 2010-2021 роки та суттєве зменшення її імпорту. Найбільшу питому вагу в загальному обсязі зовнішньої торгівлі сільськогосподарської продукції Одеського регіону займає експорт та імпорт продуктів рослинного походження, а також жирів і олії тваринного або рослинного походження.

5. На розвиток зовнішньої торгівлі Одеського регіону продукцією сільського господарства впливає велика кількість різноманітних чинників. Головними з них є сучасний стан галузі тваринництва та рослинництва, а саме їх виробничі можливості. Так, розвитку зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією сприяє вирощування зернових та зернобобових культур, соняшнику та плодово-ягідних культур. Галузь тваринництва Одеського регіону має слабкі можливості для експорту на зовнішні агропромислові ринки. SWOT-аналіз сільського господарства Одеського регіону показав, що, крім сильних і слабких сторін, існують можливості, на які слід орієнтуватися для розвитку зовнішньої торгівлі аграрною продукцією, і загрози, які необхідно враховувати при цьому.

6. Про ефективність зовнішньої торгівлі Одеського регіону продукцією сільського господарства свідчать такі показники, як: позитивне сальдо зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією у 2014-2021 роках, а також коефіцієнт покриття експортом імпорту, який показує збалансованість зовнішньої торгівлі. З іншої сторони такі показники, як експортна та зовнішньоторговельна квоти сільськогосподарської галузі Одеського регіону говорять про те, що ця галузь не є повністю відкритою для зовнішньої торгівлі.

7. Сьогодні з метою розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією в Одеському регіоні існує необхідність удосконалення його портово-логістичного комплексу, а саме: перехід до формату «портів третього покоління»; розвиток портової галузі на основі державно-приватного партнерства; зниження розміру портових зборів; розробка мультимодальних транспортних коридорів; входження у світові логістичні структури і мережі; підвищення інвестиційного потенціалу за рахунок реалізації інвестиційних проектів; збільшення глибини дна в портах; спорудження терміналів для переробки зерна та олійних культур; створення в регіоні Чорноморського кластера. Практична реалізація запропонованих заходів дозволить портово-логістичному комплексу Одеського регіону зміцнити свої позиції в портово-логістичній структурі України, а також увійти до європейського та світового ринку транспортно-логістичних послуг, що, звісно, буде мати позитивний вплив на розвиток зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією.

8. Важливим чинником розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією Одеського регіону є впровадження міжнародної сертифікації. На

міжнародному рівні існують різні міжнародні схеми сертифікації сільськогосподарства (Global GAP Integrated Farm Assurance; Primus GFS; BRC; FSCS 22000; IFS та інші). Типовий алгоритм міжнародної сертифікації для агровиробників Одеського регіону має включати такі етапи: прийняття рішення про вихід на конкретний ринок сільськогосподарської продукції окремої країни чи регіону та обрання міжнародної системи й органу сертифікації; визначення обсягу сертифікації; обрання варіанта сертифікації; проходження процесу сертифікації. Міжнародна сертифікація сільськогосподарських товаровиробників Одеського регіону дозволить сформуванню їх конкурентні переваги на світовому ринку, покращити якість сільськогосподарської продукції, а також суттєво збільшити обсяги міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією.

АНОТАЦІЯ

Студинська І.Л., Стан та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією (на прикладі Одеського регіону).

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2022 р.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес здійснення зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією на регіональному рівні.

У роботі визначена сутність та особливості розвитку зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією. З'ясовані фактори впливу на розвиток зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією, визначаються методи дослідження розвитку зовнішньої торгівлі регіону сільськогосподарською продукцією.

Проаналізовано загальну характеристику розвитку зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією, здійснено аналіз чинників впливу на розвиток зовнішньої торгівлі Одеського регіону сільськогосподарською продукцією.

Запропоновано напрями удосконалення порто-логістичної складової як чинник розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією Одеського регіону та впровадження сертифікації як чинник розвитку зовнішньої торгівлі в Одеському регіоні.

Ключові слова: зовнішня торгівля, сільськогосподарська продукція, фактори впливу, методи аналізу, Одеський регіон, оцінка ефективності.

ANNOTATION

Studynska I.L., Status and prospects of development of the region's foreign trade in agricultural products (on the example of the Odessa region).

Qualification work for the bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". - Odessa National Economic University. - Odesa, 2022

Qualification work consists of three sections. The object of the study is the process of foreign trade in agricultural products at the regional level.

The essence and peculiarities of the development of the region 's foreign trade in agricultural products are determined in the work. The factors influencing the development of the region's foreign trade in agricultural products, the methods of studying the development of the region's foreign trade in agricultural products are determined.

The general characteristics of the development of foreign trade of the Odessa region with agricultural products are analyzed, the analysis of factors influencing the development of foreign trade of the Odessa region with agricultural products is carried out.

The directions of improvement of the port and logistics component as a factor in the development of foreign trade in agricultural products of the Odessa region and the introduction of certification as a factor in the development of foreign trade in the Odessa region are proposed.

Key words: foreign trade, agricultural products, factors of influence, methods of analysis, Odessa region, efficiency assessment.